

Recenzie

DENISA BALLOVÁ
NEVŠEDNÝM JAZYKOM OPÍŠALA
TYPICKÉ ĽUDSKÉ VLASTNOSTI

DVORÁKOVÁ, Petra. 2018. *Dědina*. Brno : Host.

Na stole nás čakal chlieb s maslom a lekvárom. Kým sme sa naháňali po dvore, starká pripravila olovrant a vyzerala nás vo dverách. Predtým ešte s láskou poodkrajovala z chleba kôrku a nakrájala ho na kocky. Keď na nás zavolala, utekali sme od detských dobrodružstiev k starému stolu v kuchyni, ktorú tvorila ešte piecka a malý kredenc. Milovala pohľad na naše tváre zamazané od džeme a ja som zas milovala tie letá so šumiacim orechom za oknom a vôňou starkého novín. Dom mojich starých rodičov sme vlni predali a ja som si z neho stihla odniesť okrem spomienok starožitnosti, ktoré dotvárali moje detstvo. Odvtedy som sa tam nevrátila, nenakukla cez plot, neprešla kopec, ktorý viedol k ich dverám. Rozhodla som sa, že si to chcem pamätať ako malé dievča, ktoré sa po tom veľkom dvore naháňalo. Chcem, aby sa mi to ďalej vynáralo v nočných blúzneniach, v ktorých sa občas objavia aj moji starí rodičia.

Ich vzťah som obdivovala, aj keď sa niekedy škriepili. Po sedemdesiatich rokoch od svadby na to mali právo. Nakoniec, k tej svadbe ani nemalo dôjsť, to si len starká buchla po stole, že sa chce vydávať za iného, za môjho starkého. Skončilo sa to dobre, veď som na svete, len k tomu viedla strašne dlhá a komplikovaná cesta, s od-

bočkou k druhej svetovej vojne, SNP či mŕtvemu dieťaťu. O tom starká nikdy nehovorila, nenavštívila hrob svojho syna, mlčala. Napriek všetkému však moji starí rodičia spolu zostali. A aj spolu odišli. Zomreli krátko po sebe, zrastení dlhým spoločným životom, koreňmi rovnakých trápení. Celé svoje dospelie som sa na ich vzťah pozerala cez dokonalú optiku a predstavovala si muža, ktorý po mojom boku vydrží tak neuveriteľne dlho. Až po rokoch mi postupne prezrádzali, že ich vzťah vôbec dokonalý nebol. Že sa hádali pre hlúposti, že sa celé dni nerozprávali. Možno boli podobní ako starí manželia, ktorých príbeh uzatvára knihu *Dědina* od Petry Dvořákovéj. Spomienky na prázdniny u mojich starkých mi však v takej predstave urputne bránia.

Podobne ako moji starí rodičia, aj postavy z českého románu žijú na dedine, obklopené len niekoľkými domami a pustou cestou. Riešia bežné starosti, prácu na poli a domáce zvieratá. Hádajú sa s blízkymi, ohovárajú priateľov, závidia susedom. Je to prostredie ako každé iné, len typické ľudské vlastnosti sa tam kopia v obmedzenom mikrosvete: „Každé *by furt jenom zbíral drby*. Ale já moc dobře vim, jací sou. Křiví a závistiví. Na nikom nenechají nitkou suchou. I kdyby to byl sám pámbiček, dycky na ním něco najdou, jen aby mohli pomlouvát a závidět“ (s. 201). Ľudia na dedine rozprávajú nárečím, ktoré autorka ponechala, aby nám priblížila prostredie Vysočiny. Práve tam sa ukrýva vymyslená dedina s miestnymi, ktorí svoje problémy považujú za najdôležitejšie.

Román Petry Dvořákovéj je akoby zbierkou štyroch príbehov, z ktorých každý má iného rozprávača. Autorka v nich opisuje detaily obyčajných dní jednoduchých ľudí a približuje klasické napätie vo vzťahoch medzi manželmi, otcom a synom, nevestou a svokrou, starou mamou a vnučkou. Kým prvý a štvrtý príbeh majú dynamiku, druhý a (najdlhší) tretí príbeh nudia. Dvořáková výborne opisuje malosť ľudí, povahy, ktorým sa radšej vyhýbame, ale robí to dosť jednostranne. Pri postavách zdôrazňuje len ich zlé vlastnosti, ktoré dokonca natoľko graduje, že sa niektoré z nich menia na karikatúry. Akoby autorka zabudla, že svet nie je čierno-biely a ľudia sa už dávno nedelia na dobrých a zlých: „*Kolikrát bych chtěl být jako oni. Lidí tady na dědině. Cejtit se ukřivděnej, věřit, že bolševik je chtěl zachránit od tý sedlácký nespravedlnosti. Ti, co tak uvěřili, ti se měli nejlíp. Protože nevěděli nic. Jen tak si živořili v tom, co bylo kolem nich, počítali a stavěli si ty svoje hnízda ve škvírách, který jim bolševik přidělil. Copak jim někdo může přičítat vinu? Ale věřit, to se jim nesmí! Kdepak si myslet, že nějaká revoluce z nich udělala jiný lidí. Lepší. Cestnější. To jen Maruna pořád tvrdí, že jo. Jenže křivý záda se jen tak nenarovnají. Ani žádným převratem*“ (s. 125). Autorke tak chýba odstup, s ktorým by dokázala spochybniť konanie svojich postáv. Všetkých berie príliš vážne, čo svojím spôsobom dokazuje aj rozprávanie v prvej osobe. Čitateľky a čitatelia sú preto nútení prijať ich perspektívu.

V *Dědine* Petry Dvořákovéj často dochádza k stretu starého a nového sveta, staršej a mladšej generácie, sedliakov a študentov, túžby za komunistickým režimom a odmietania zmysľania, ktoré už spôsobilo veľa škody: „*Ale vono to taky všechno není, jak tata říká. Dyž se ptám lidí tady na dědině, tak to sedláčení tenkrát taky nebyl žádněj med. A s komunistama se tady lidem dost vod sedláků ulevilo. Otec na komouše pořád nadává, ale i matky ségra, když sme u ní byli na návštěvě, říkala, že se za nich neměli tak špatně. Že možná ve městě to bylo horší, ale na vesnici že komunisti tolik nevadili*“ (s. 142).

Aj keď sa rozprávači a rozprávačky striedajú, v knihe s podtitulom *Pole, závisť, chtíč a otčíma* častejšie počuť ženský hlas. Aj hlavný spor medzi otcom a synom v tretom príbehu dopĺňa pohľad manželky a mamy, ktorá problém síce nerieši, ale rada sa doň zastará. Ženské postavy v románe sú jej podobné. Zbité klasickými starostami o domácnosť a deti, zostávajú vnútorne samy: „*Ale jako chlap voporou nebyl. Doma sem ho měla, ale cejtila sem se na všechno sama*“ (s. 225). Stereotypné zobrazovanie postáv pretrváva v celom románe, čo mu skôr škodí. Samozrejme, ľudia na dedine sa svojich stereotypov vzdávajú ťažšie, ale takisto sa dokážu zmeniť. Ženy sa tiež vedú vzbúriť proti zneužívaniu v domácnosti, kde si z nich spravili slúžky, za nič ich nechvália a ich úslužnosť berú ako samozrejmosť. „*Postaví přede mě talíř s rybízovým koláčem. Zakousnu se. Má to dobrý, ale neřeknu jí to. U nás chlap nikdy jídlo nechválil. Jedl, co bylo, a samozřejmě se počítalo, že ženská navaří. Však chlap taky dře a nikdo mu neřeká, že pěkně navozil hnůj*“ (s. 168).

Práve obmedzené zobrazovanie postáv je najväčšou slabinou celého románu. V žiadnom prípade neprichádza náprava, katarzia alebo posun, akoby boli dedinčania vopred odsúdení na podmienky, v ktorých sa narodili, akoby to pre nich nebol len štart, ale aj finiš. No v skutočnom živote sa mnohí dedinského zmysľania zrieknu a vplyvom podmienok, vzdelania aj skúsenosti opúšťajú vidiek vo svojich hlavách aj návykoch. Nechajú za sebou rodičovské vzory, ku ktorým ich viedli od detstva, aby sa pohli vpred a neboli viac sedliakmi. Škoda, že si to pri postavách z *Dědiny* nemožno predstaviť, pretože ich vývoj je veľmi ťažko uveriteľný.

DENISA BALLOVÁ vyštudovala žurnalistiku a politológiu v Bratislave. Štyri roky pracovala v SME, odkiaľ v septembri 2014 odišla študovať žurnalistiku do Aix en Provence. V rámci štúdia pol roka študovala a žila v Paríži. Na Slovensko sa vrátila v auguste 2015, aby ho opäť opusťila v máji 2016 a na istý čas sa usadila v estónskom Tartu. Momentálne žije v Prahe a píše pre *Demik.N*.